

Paljonko ihminen maksaa?

Teema: Ihmiskauppa

Tavoite: Tutustua ihmiskaupaan ilmiönä. Ymmärtää, että ihmiskauppa esiintyy myös Suomessa. Pohtia, miten ihmiskaupan uhrit voivat saada apua ja mitä voi itse tehdä ehkäistäkseen ihmiskauppaa.

Kesto: 10-20 min/tehtävä

Aktiviteetti / käytännön toteutus

Tehtävä 1 ja tehtävä 2 toimivat parhaiten pienryhmissä ohjaajan tukemana, mutta voidaan tarvittaessa antaa myös ryhmien itsenäisesti käsiteltäviksi.

Ohjaaja kertoo osallistujille lyhyesti siitä mitä on ihmiskauppa. Tarvittaessa ohjaajan voi perehtyä aiheeseen ennen rastin toteuttamista (esimerkiksi www.ihmiskauppa.fi).

Ohjaaja voi tarvittaessa osallistujien iän mukaan valita ryhmälle sopivat tehtäviin liittyvät tapaukset esimerkiksi niin, että työperäinen ihmiskauppa tuodaan esille seksuaalista hyväksikäyttöä vahvemmin.

Osallistujat tekevät annetun tehtävän ja keskustelevat tehtävän herättämistä ajatuksista yhdessä ja ohjaajan tukemana.

Mikäli aihe herättää ahdistusta on hyvä varautua kertomaan, että ihmiskaupan uhrit saavat apua ja että ilmiötä vastaan toimitaan maailmanlaajuisesti viranomaisten, kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyöllä.

Tarvikkeet: IOM:n tulostettavat materiaalit (laminoituna tai paksulle paperille tulostettuna):

Ihmiskauppa tehtävä 1:

- Tapauskuvaukset tulostettuna A3:lle (kaikki sivut omalle paperille)
- Hintalaput tulostettuna A3:lle (kaikki sivut omalle paperille). Hintalaput tulee leikata irti paperista.
- Vastaukset tulostettuna A4:lle kaksipuolisena.

Ihmiskauppa tehtävä 2:

- Mitä on ihmiskauppa – teksti tulostettuna (halutessa molemmin puolin)
- Ihmiskaupan uhrin tarinat – kahden tarinan tekstit tulostettuina (halutessa molemmin puolin)
- Tulosta materiaaleja tarvittava määrä pienryhmille

Taustatietoa ohjaajalle:

Ihmiskauppa on maailmanlaajuinen vakavan rikollisuuden muoto ja ihmisoikeusrikkomus. Yhdistyneet kansakunnat (YK)¹ ja Euroopan neuvosto² määrittelevät ihmiskaupan tapahtumaketjuksi, jossa ihmiskauppaajat käyttävät esimerkiksi uhkailua, pakkoa, petosta, valta-asemaansa tai uhrin haavoittuvaa asemaa alistaakseen uhrin hyväksikäyttöön. Alle 18-vuotiaan värväys hyväksikäyttöä varten on aina ihmiskaupaa.

Suomessa on tunnistettu ihmiskaupan muotoja, joissa uhri on joutunut seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi tai työskentelemään eri aloilla esimerkiksi ravintolassa, rakennuksilla, marjanpöiminnassa tai lastenhoito- ja siivoustyössä. Muita Suomessa harvinaisempia ihmiskaupan muotoja ovat muun muassa rikoksiin tai kerjäämiseen pakottaminen, pakkoavioliitto, laiton elinkauppa tai (lapsi)sotilaaksi pakottaminen.

Ihmiskauppa on eri asia kuin ihmisten salakuljetus. Ihmiskauppa on ihmisen hyväksikäyttöä. Salakuljetus tarkoittaa ihmisen tuomista kansainvälisen rajan yli ilman asianmukaista lupaa, esimerkiksi ilman passia ja viisumia.

Uhri voi olla aikuinen, lapsi, suomalainen tai ulkomaan kansalainen. Ihmiskaupassa voi uhriutua Suomessa tai ulkomailla. Suomeen on turvapaikanhakijoina saapunut ihmisiä, jotka ovat joutuneet ihmiskaupan uhreiksi jossakin muussa maassa pakomatkinsa aikana. Kaikilla ihmiskaupan uhreilla on oikeus saada turvaa ja apua Suomessa.

Maahanmuuttoviraston alaisuudessa toimiva Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä³ tarjoaa matalan kynnyksen neuvontaa ja tukea uhreille (mukaan lukien asuminen, terveydenhoito, psykososiaalinen tuki, lainopillinen neuvonta, turvallinen kotiinpaluu). Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä oli 269 uhria kesäkuussa 2017.⁴ Uusista asiakkaista suuri osa on tullut Suomeen turvapaikanhakijana.

Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM haastatteli helmikuun ja heinäkuun välisenä aikana vuonna 2017 yhteensä 707 Italiaan kautta Eurooppaan saapunutta 14-17 –vuotiasta pakolaista ja siirtolaista.⁵ Selvitys osoitti, että matkan aikana nuorista 88% oli kokenut sellaisia asioita, joihin liittyy ihmiskaupan riski. Alla muutama esimerkki:

- 88% nuorista oli joutunut fyysisen väkivallan kohteeksi;
- 77% nuorista kertoi, että heitä oli matkinsa aikana vastoin tahtoaan pidetty jossakin suljetussa tilassa, esimerkiksi talossa tai autotallissa.
- 39% nuorista oli pakotettu työhön jonkun toisen hyväksi
- 49% ei ollut saanut sovittua palkkaa tekemästään työstä.

¹ Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta (2000)

http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2006/20060071/20060071_2#idp363680

² Euroopan neuvoston yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta (2005)

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsviite/2012/20120043>

³ Lisätietoa aiheesta ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän yhteystiedot: www.ihmiskauppa.fi

⁴ Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tilannekatsaus 1.1.-30.6.2017 www.migri.fi

⁵ Trafficking and Other Exploitative Practices Prevalence Indication Survey, IOM, August 2017. <http://migration.iom.int/europe/>

Rastiohjeet

Kerro osallistujille, että ihmiskauppa on vakava rikos, joka loukkaa uhrin ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Ihmiskauppa on uhrin hyväksikäyttöön tähtäävä tapahtumaketju, joka alkaa houkuttelemalla uhria valheellisella tarjouksella työstä tai paremmasta elämästä.

Suomessa tunnistetut ihmiskaupan uhrin ovat joutuneet työskentelemään esimerkiksi ravintoloissa, rakennuksilla, marjanpoiminnassa tai lastenhoito- ja siivoustyössä. Ihmiskaupan uhreja on myös hyväksikäytetty seksikaupan eri muodoissa. Ihmiskauppa tuottaa huomattavaa, useimmiten taloudellista, hyötyä rikoksenteijälle.

Kerro, että ihmiskaupassa on uhriutunut lapsia ja aikuisia, suomalaisia ja ulkomaan kansalaisia. Osa ihmiskaupan uhreista on joutunut hyväksikäytön kohteeksi Suomessa, osa ulkomailla. Esimerkiksi Suomeen saapuneita turvapaikanhakijoita on joutunut ihmiskaupan kohteeksi pakomatkinsa aikana.

Yksin matkustavat lapset ja nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, sillä heillä ei ole ketään, joka auttaisi vaikeissa tilanteissa, esimerkiksi sairastuessaan tai rahojen loputtua. Nuoret ympäri maailman ovat ihmiskauppioiden kohteena internetissä. Ihmiskauppa voi saada alkunsa hyväksikäyttötarkoituksessa solmitusta työtarjouksesta, seurustelusuhhteesta tai esim. järjestetystä avioliitosta.

Kerro, että seuraavassa tehtävässä/tehtävissä osallistujat saavat tutustua Suomessa havaittuihin todellisiin ihmiskauppatapauksiin.

Pyydä osallistujia lukemaan kylttien tekstit ja pohtimaan yhdessä vastaukset kysymyksiin.

Rastikäsky - Ihmiskaupatehtävä 1:

Lukekaa tapauskuvaukset ja yhdistäkää niihin oikeat hintalaput. Tarkistakaa lopuksi vastauslapusta, yhdistittekö oikein. Keskustelkaa yhdessä mitä huomioita teitte tapauksista.

Ohjeet rastihenkilölle - Ihmiskaupatehtävä 1:

Nosta kylteissä kerrotuista tapauksista esiin ihmiskaupalle tyypillisiä piirteitä:

- **Velka** – Ihmiskauppias velkaannuttaa uhrinsa tarkoituksellisesti pyytämällä kohtuuttomia summia työn järjestämisestä ja matkasta työskentelymaahan. Usein työstä ei makseta sovittua palkkaa, jolloin uhrilla ei ole mahdollisuutta maksaa velkaansa ja jättää työtään.
- **Palkka** – Ihmiskauppias maksaa uhrille lainmukaista tasoa huomattavasti pienempää palkkaa. Vaikka palkka uhrin kotimaan valuutassa voi kuulostaa suurelta summalta, työntekijälle on maksettava työskentelymaassa hyväksyttävän suuruista palkka. Ihmiskauppias voi myös pidättää palkasta laittomasti kohtuuttomia korvauksia työhön liittyvistä järjestelyistä, jolloin uhrin käteen jää vähän tai ei ollenkaan palkasta.
- **Työaika** - Ihmiskaupan uhrin työskentelevät usein yli laissa sallitun tuntimäärän ilman asianmukaista lepo- tai vapaa-aikaa. Ylitöistä ei makseta korvauksia. Ihmiskauppias käyttää hyväkseen uhrin tietämättömyyttä työelämän pelisäännöistä ja työntekijän oikeuksista.
- **Kontrolli** – Ihmiskauppias pyrkii pitämään uhrin määräysvallassaan eri keinoin, esimerkiksi rajoittamalla yhteydenpitoa ulkopuolisiin, toimimalla "tulkkina" asioitaessa viranomaisten

kanssa, uhkailemalla uhria ja tämän perhettä, jopa käyttämällä henkistä, fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. Uhri voi hävetä ja tuntea syyllisyyttä tilanteestaan, mikä voivat estää häntä pyytämästä apua.

- **Oikeus apuun** - Hyväksikäyttö ei ole koskaan uhrin syy. Uhrilla on kansallisuudestaan ja maahanmuuttotilanteestaan riippumatta oikeus saada apua tilanteeseensa Suomessa.

Rastikäsky - Ihmiskauppatehtävä 2:

Tehtävänänne on lukea ensin teksti "Mitä on ihmiskauppa?". Sen jälkeen lukekaa ihmiskaupan uhrien tarinat ja pohtikaa yhdessä vastauksia kertomuksen alla oleviin kysymyksiin. Käyttäkää apuna "Mitä on ihmiskauppa?" tekstiä. Tarinakortin toiselta puolelta löydätte oikeita vastauksia ja tietoa siitä, mitä voitte tehdä ihmiskaupan ehkäisemiseksi. Kertomukset perustuvat todellisiin tapauksiin.

Ohjeet rastihenkilölle - Ihmiskauppa tehtävä 2:

Tehtävän lopuksi kysy osallistujilta mitä he ovat oppineet siitä mitä on ihmiskauppa. Keskustele osallistujien kanssa siitä, miten he voivat ehkäistä ihmiskauppaa. Alla esimerkkejä, joista voi kertoa ja keskustella:

- **Kuluta vastuullisesti:**
 - Ota selvää missä ja miten ostamasi tuote on valmistettu
 - Kysy yrityksen toimista ehkäistä lapsityötä, pakkotyötä ja ihmiskauppaa toiminnassaan ja tuotantoketjussaan
 - Pyri suosimaan tuotteita ja palveluita, joiden tuottamisesta tekijälle jää riittävä osuus ostohinnasta
 - Tutustu työntekijöiden asemaan myös oman paikkakuntasi palveluiden ja kotimaassa tuotettujen tuotteiden kohdalla
- **Ota selvää työpaikastasi**
 - Varmista, että sinulla on (kesä)työssä kotimaassa ja ulkomailla työsopimus, jossa kerrotaan työnantajan tiedot, palkka ja korvaukset, työaika ja lomat. Varmista asiantuntevan aikuisen kanssa, että sopimus on asianmukainen ennen kuin allekirjoitat sen.
 - Ulkomailla työskentelyä tarvitset voimassa olevat matkustusasiakirjat (henkilökortti tai passi, viisumi) ja mahdollisesti työluvan.
 - Pidä työsopimus ja muut asiakirjat aina itselläsi ja ota niistä kopiot talteen.
 - Älä ota tarjottua työtä tai tehtävää jos se kuulostaa liian hyvältä tai helpolta ollakseen totta.
- **Huolehdi nettiturvallisuudesta**
 - Ihmiskauppiaat löytävät usein uhrinsa netistä.
 - Käytä nettiä turvallisesti ja vastuullisesti.
 - Älä jaa paljastavia kuvia itsestäsi tai rohkaise ketään tekemään niin. Hyväksikäyttö voi alkaa pikkuhiljaa, mutta johtaa tekemään asioita, joita ei halua.
- **Ole reilu kaveri:**
 - Syrjäytyminen ja syrjintä voivat altistaa ihmiskaupalle ja vaikeuttaa avun pyytämistä. Olemalla reilu kaveri kaikille voit kannustaa muitakin kohtaamaan jokaisen ihmisen kunnioittavasti hänen taustastaan riippumatta.
 - Jos ystävälläsi on ongelmia, ole läsnä, kuuntele ja kerro että apua saa kaikkein vaikeimpiinkin tilanteisiin.

International Organization for Migration (IOM)
The UN Migration Agency

- **Uskalla kysyä neuvoa ja ilmoita jos epäilet ihmiskauppaa:**
 - Oletko huolissasi perheenjäsenestäsi, ystävästäsi tai tuttavastasi? Onko viitteitä siitä, että häntä ohjataan/painostetaan tekemään asioita vasten tahtoaan ja ilman mahdollisuutta irrottautua tilanteesta? Näyttääkö siltä, että joku ulkopuolinen hyötyy tilanteesta (taloudellisesti)?
 - Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä saat neuvoja itseäsi, ystävääsi tai vaikeassa tilanteessa olevaa ulkopuolista koskevaan tilanteeseen. Ei haittaa, vaikka asiasta ei ole aivan varma. Auttamisjärjestelmä pyytää tarvittaessa muita viranomaisia avukseen.
 - Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä (24/7): 02954 63177 www.ihmiskauppa.fi